

Samenvatting
**Basismodel 'Netwerkaanpak
Overgewicht en Obesitas
Volwassenen'**

april 2023 **Versie 1.0**

Samenvatting

Basismodel 'Netwerkaanpak Overgewicht en Obesitas Volwassenen'

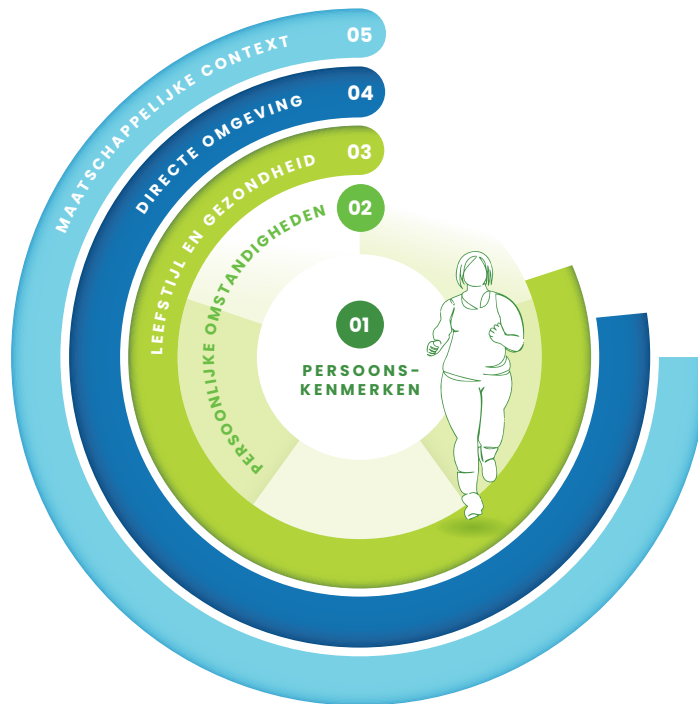
Het aantal mensen dat te maken krijgt met overgewicht groeit nog steeds. Overgewicht heeft vaak veel invloed op hun lichamelijke en mentale gezondheid en op hun welzijn. De afgelopen jaren is dan ook veel geïnvesteerd in het toepassen van alle kennis over het voorkomen en aanpakken van overgewicht en obesitas. De nadruk ligt daarbij meestal op leefstijl (voeding, beweging, slapen) en nog onvoldoende op andere factoren die tot overgewicht en bijbehorende gezondheidsrisico's leiden. Vooral mensen met meerdere problemen – bijvoorbeeld door ziekte, armoede of moeilijkheden in gezin of familie – zijn extra kwetsbaar. Zij hebben baat bij een brede aanpak op maat in een sluitend netwerk van zorg- en hulpverleners en betrokken mensen uit hun naaste omgeving. In het basismodel 'Netwerkaanpak voor volwassenen met overgewicht en obesitas' beschrijven we een dergelijke aanpak.

Waarom deze netwerkaanpak?

De netwerkaanpak is een organisatiemodel dat professionals helpt op lokaal of regionaal niveau passende zorg en ondersteuning te organiseren voor mensen met overgewicht en obesitas. Mogelijke medische problemen, persoonlijke omstandigheden en leefstijlkeuzes zijn daarbij leidend. De netwerkaanpak valt of staat met een goed werkende samenwerking tussen de persoon met overgewicht, zo mogelijk mensen uit zijn omgeving die hem kunnen ondersteunen en een breed scala aan professionals uit het sociaal en medisch domein. Welke professionals dat zijn, verschilt per casus.

De netwerkaanpak geeft inzicht in de factoren die bijdragen aan de gewichtsontwikkeling van de persoon. Sommige van die factoren hebben direct betrekking op de persoon en zijn omgeving en zijn daardoor op individueel niveau te beïnvloeden. Andere factoren zijn hoofdzakelijk gerelateerd aan de maatschappij waarin we leven en zijn niet op individueel niveau te beïnvloeden; dit is een collectieve ofwel maatschappelijke verantwoordelijkheid. De afbeelding hieronder laat zien welke factoren direct of indirect van invloed zijn op leefstijl en gezondheid (waaronder gewicht).

De netwerkaanpak is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- De persoon met overgewicht staat centraal. Zijn wensen, mogelijkheden en behoeften zijn leidend. Het gaat altijd om maatwerk waarbij de persoon met overgewicht zoveel mogelijk de touwtjes in handen houdt of kan nemen.
- Zorg en ondersteuning vinden plaats volgens de principes van *stepped* en *matched care*.
- De werkzaamheden van de professionals in het netwerk passen binnen hun huidige expertisegebied en hun reguliere bevoegdheden.
- Zorg en ondersteuning worden zoveel mogelijk gefinancierd vanuit de huidige kaders en wetten.

Dit basismodel beschrijft hoe zo'n netwerkaanpak eruit kan zien, welke visie leidend is, wat die visie vraagt van alle betrokkenen en welke processtappen nodig zijn om de aanpak goed uit te voeren, inclusief de organisatie en financiering. Met dit model kunnen initiatiefnemers en verantwoordelijken het gesprek op gang brengen tussen partijen die een lokale of regionale variant van de aanpak mogelijk kunnen en willen maken.

De invloed van de maatschappelijke context

Ons gedrag en onze keuzes worden voor een groot deel bepaald door de omgeving waarin we leven. Dat maakt de keuze voor een gezondere leefstijl in de praktijk niet zo eenvoudig. Een belangrijke succesfactor is een leefomgeving die dat stimuleert.

Dat is een maatschappelijke verantwoordelijkheid met politieke, sociaal-culturele, fysieke en economische aspecten. Al deze aspecten hebben invloed op onze mogelijkheden en kansen en daarmee ook op ons gedrag. In het maken van gezonde keuzes hebben mensen een eigen verantwoordelijkheid, maar een niet-stimulerende omgeving zorgt ervoor dat het moeilijk is die keuzes te maken en vol te houden. Begrip van omstanders en professionals voor de omgeving waarbinnen iemand zijn gedrag moet veranderen en voor de invloed hiervan op het succes, is dus van groot belang bij de begeleiding en ondersteuning.

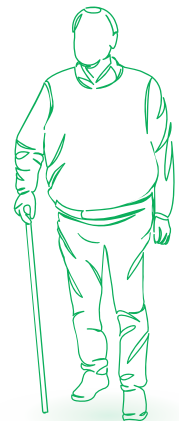
De visie achter de netwerkaanpak

De oorzaak van overgewicht is multifactorieel: overgewicht ontstaat door een wisselwerking tussen biologische, psychologische en omgevingsfactoren. Welke factoren precies van invloed zijn en in welke mate, verschilt van mens tot mens. Als we die factoren kunnen achterhalen die op individueel niveau te beïnvloeden zijn en daar zorg en ondersteuning op kunnen bieden, helpen we mensen met overgewicht de gezondheidsrisico's gerelateerd aan overgewicht te verminderen.

De factoren die van invloed zijn op leefstijl en gezondheid, zijn vaak nauw met elkaar verweven. Het is belangrijk om zicht te krijgen op:

- het gewichtsgelateerd gezondheidsrisico (GGR), gebaseerd op gewicht, buikomvang en aan overgewicht gerelateerde ziekten of risico's daarop (comorbiditeit);
- de leefstijl;
- relevante factoren in de lichamelijke en mentale gezondheid;
- relevante factoren in het psychosociaal en sociaal-economisch welzijn;
- de gezondheidsvaardigheden;
- relevante persoonskenmerken;
- relevante kenmerken van de directe omgeving
- de motivatie.

Het bespreken van de factoren geeft inzicht in wie de persoon is, wat er speelt in zijn leven, hoe hij daarmee omgaat en welke invloed dat heeft op zijn leefstijl en gezondheid. Het is overigens niet de bedoeling om alle besproken problemen op te lossen. Het gaat om die factoren die direct invloed hebben op het gezondheidsrisico (GGR), leefstijlgedrag en motivatie, die de gewenste verandering bemoeilijken of juist ondersteunen, en die te veranderen zijn door hemzelf of directbetrokkenen in zijn omgeving. Een actieve bijdrage van een of enkele directbetrokkenen kan het begeleidingsproces vergemakkelijken en leiden tot 'samenredzaamheid' in plaats van 'zelfredzaamheid'. Het loont deze betrokkenen in een vroeg stadium mee te laten denken en hen te betrekken bij de vervolgstappen. Zo komt er meer relevante informatie boven tafel en wordt het resultaat makkelijker behaald.

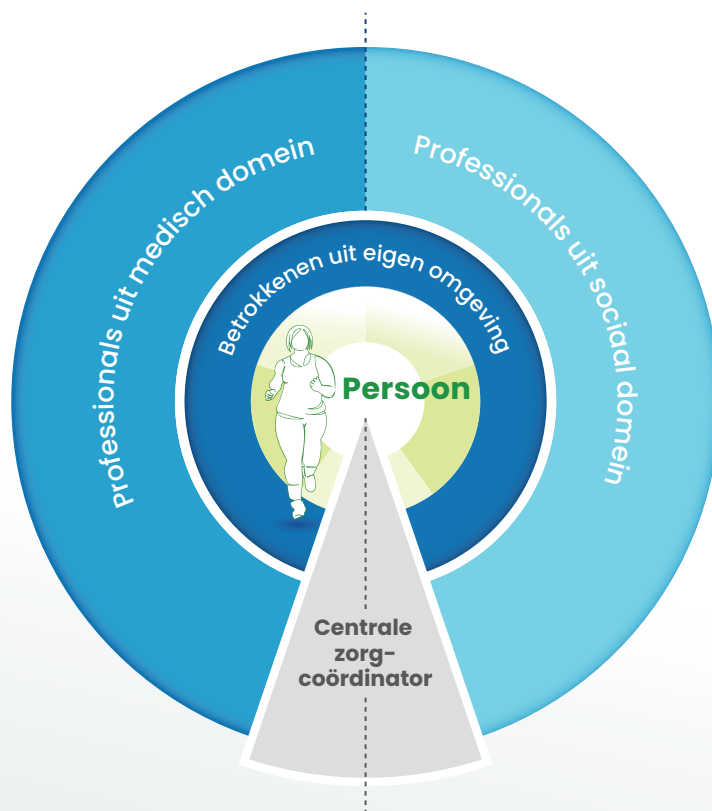

De rol van de centrale zorgverlener (CZC)

Belangrijke spil in de netwerkaanpak is een professional die het proces coördineert en bewaakt: de centrale zorgcoördinator (CZC). Zijn belangrijkste taken:

- de relevante factoren voor het ontstaan en in stand houden van het overgewicht en de samenhang daartussen inzichtelijk maken;
- de persoon met overgewicht en betrokkenen uit zijn omgeving bijstaan in het doorlopen van de stappen van de aanpak;
- de samenwerking tussen de verschillende spelers bewaken en waar nodig coördineren;
- de voortgang van de uitvoering van het plan van aanpak monitoren;
- zo nodig: de acties uit het plan van aanpak coördineren (kan vooral belangrijk zijn bij multiproblematiek).

De CZC heeft een verbindende rol tussen alle relevante betrokkenen: de persoon zelf, betrokkenen uit zijn omgeving en relevante professionals uit medisch en sociaal domein. In de praktijk wordt deze rol meestal ingevuld vanuit de huisartsenpraktijk, het ziekenhuis, een maatschappelijke organisatie of vanuit een organisatie die ook leefstijlinterventies aanbiedt. Een goede verbinding tussen het medisch en sociaal domein is onmisbaar, ongeacht wie de rol vervult.

Het proces in stappen

Tijdens het hele proces staat samenwerking centraal. Daarbij is het belangrijk aandacht te hebben voor wat mensen zelf of samen met betrokkenen kunnen oppakken en wat in de samenleving in brede zin voorhanden is. Waar nodig worden professionals betrokken.

Het proces bestaat uit zes stappen:

1. Overgewicht constateren en bespreekbaar maken
2. Vaststellen wat er speelt
3. Samenhang en aanpak bespreken
4. Plan maken en taken verdelen
5. Aan de slag
6. Zorgen dat het blijft werken

Overgewicht constateren en bespreken kan op verzoek van de persoon zelf. Ook professionals kunnen het initiatief nemen, bijvoorbeeld omdat er lichamelijke klachten spelen die verband houden met overgewicht. Vervolgens worden de medische en mentale gezondheid, de persoonlijke omstandigheden, de leefstijl en de gezondheidsvaardigheden in kaart gebracht. Onder begeleiding van de CZC bepaalt de persoon de door hem gewenste situatie en de doelstellingen die daarbij horen. Vervolgens gaat hij aan de slag, met ondersteuning van betrokkenen uit zijn omgeving (waar mogelijk) en van professionals (waar nodig). Soms moeten een aantal processtappen opnieuw doorlopen worden, bijvoorbeeld omdat er nieuwe inzichten ontstaan of omdat bij de persoon zelf of in zijn omgeving iets verandert. In de laatste processtap is de rol van de CZC gericht op het langdurig behouden van de behaalde resultaten, het afronden van de begeleiding en terugvalpreventie.

De partners

Bij de aanpak van overgewicht zijn meerdere partners betrokken die we hebben ondergebracht in vijf categorieën. De persoon zelf staat, met eventuele betrokkenen uit zijn omgeving, centraal in deze aanpak. Zij vormen samen de basis voor het nemen van besluiten en worden daarin begeleid door de CZC. Professionals uit het medisch en sociaal domein worden betrokken als dat nodig is. Inzet van deze professionals gaat volgens het principe van stepped en matched care: lichte ondersteuning waar mogelijk, intensiever waar nodig en steeds afgestemd op de hulpvraag van de persoon. Zij denken zo nodig mee over het wel of niet inzetten van gespecialiseerde professionals.

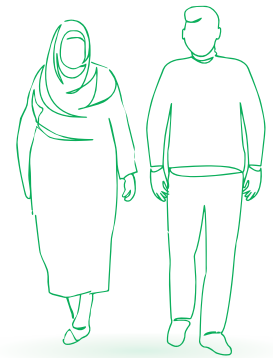

Financiering

De netwerkaanpak vraagt om zorg en ondersteuning vanuit het sociaal en het medisch domein. Losse onderdelen uit deze domeinen kunnen worden samengebracht tot een begeleidingstraject dat aansluit bij de situatie en de behoeften van de persoon met overgewicht. De financiering van die onderdelen is mogelijk vanuit verschillende wetten. Voor het bepalen van de financieringsgrondslag helpt het om te kijken waar de uit te voeren handelingen het beste bij passen. Het gaat dan vooral om:

- de Zorgverzekeringswet (Zvw);
- de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo);
- de Participatiewet;
- de Wet publieke gezondheid (Wpg);
- de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs)
- overige wetten die gemeentelijke heffingen mogelijk maken, zoals de Gemeentewet.

Voor sommige onderdelen van het model is geen of onvoldoende basis voor bekostiging en is het dus wenselijk de financieringsbronnen uit te breiden. Dit geldt met name voor de inzet van de CZC en een aantal vormen van de gecombineerde leefstijlinterventie.

Meer informatie over de netwerkaanpak:

www.aanpakovergewicht.nl